

אין לראות את המאורע כדבר שעבר, שמן הראוי לעשות לו זכרון כדי שלא ישכח בתוכם השיחה. אלא לראותו כמאורע לשעתו ולכל הדורות. כגילוי לכל הדורות והזמנים. המאורע פתח שער - ושוב לא נסגר אותו שער לעולמים. וכל דור מתייצב בפתח השער ורואה אותם מראות ראשוניים. והחג הבא להחיות אותו מאורע, קולט לתוכו כל היקפו ועמקו של מאורע, והוא מספיגו בנפש החוגג. ולכן כל פרטי המאורע העיקריים צריכים להשתקף בכל הפרטים המקבילים להם באופיו של החוגג וכל צבעיו וגווניו. אחד מהם לא נעדר בו. מבחינת תוכנו צריך המאורע להשאר נצחי וחי כבראשונה, והחג צריך להיות פירוש חי ומלא לאותו מאורע. פירוש בהיר 5 שישקף את נשמת המאורע, שיפיה גם עתה את נשמת המאורע לתוך מעמקי הנפש המלאה שמחת המאורע. צורתו של חג היא בבחינת לבוש נפלא שבו יכנס בו האדם. הרי הוא מתעלה ומתרומם מעל לזמנו ומקומו. אל אותו זמן ואותו מקום של המאורע. הלבוש שהוא מכיל רגע בנצח שהוא נצח שברגע. גלגל-חמה שהביק בזיור-בראשית עם זריחת הנאור, נתלה מחדש בכל שנה באותו יום ממש.

בסדר "הגדה" מובא: "וככל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. שלא את אבותינו בלבד נאל אף אותנו גאל". ואין להבין פה כי אנו גם אנחנו יצאנו ממצרים. אלא כמו שמציאתה החלכה: "כאילו הוא בעצמו יצא עתה משיעבוד מצרים" (רמב"ם, חמץ ומצה, פ"ו, ט"ו). כלומר: "עתה" - יצא. זה "עתה" התרחשה הגאולה ההיא. וצריך הוא לא רק "לראות עצמו" בכך, בעיני דמיונו כמי שמשקף את אחריותו למרחקי זמן, אלא צריך הוא "להראות" עצמו בכך - בפועל ממש. בשמחת-הירות של "עתה", בגינוני חירות של "עתה". שום דבר לא עבר ולא חלף, אלא מתרחש בזה הרגע עצמו ממש. המיסב לשולחן ה"סדר" בליל 25 ט"ו של ניסן אינו רק מזכיר את גאולת מצרים, אלא מחיה אותו בנפשו. חי אותו מחדש באותה שעה. חי "עתה" גאולה של "עתה". והיא שמחת-לבו "עתה". כי בעומק הנפש אין חילוק וזמנים.

מ ה באר א 222

ואמנם כן, הגאולה של יציאת מצרים פועלת בעיקר על הנשמה שיצאה לחלוטין מכלי השעבוד. ומכאן ואילך אפילו אם יהיו גלויות ושעבודים לא יהיו אלא על הגוף בלבד ולא על הנשמה. ומפני זה גאולת מצרים היא באמת גאולה עולמית שאין אחריה גלות, כי הנשמה יצאה לחרות עולמית. ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם. ולזאת, גאולת מצרים היתה לא רק גאולה מגלות. שהיה מטומאה, אלא גם עלי-התעלות עד אין קץ. וההתקדשות והייחוס קדושים כי קדוש אני וגו' כי אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייחוס קדושים כי קדוש אני" (ויקרא י"א, מ"ד-מ"ה). להטרה מהטומאה היותר עכורה ולהגיע עד הטהרה והקדושה היותר נהדרת. כי העליה ההדרגתית היא רק כלפי הגוף. אבל הנשמה אין לה כל הדרגות וגבולים - בחפזן כמראה הבזק היא עולה למרומי מרומים עד אין קץ.

וכמו אז בשעת יציאת מצרים. כן בכל שנה ושנה בהתקדש ליל שמורים לר' זוכה כל אחד ואחד מישראל שהקביה כביכול מטפל בו בכבודו ובעצמו ובעת עריכת הסדר וכל היום הראשון של החג הוא יושב בסמיכותו של מקום. ואור הנשמה מתגלה אז לכל יחיד ויחיד בכל חדר קדשה ומלא צבינה - לא לפי המעשים וההתעוררות - ומפיעה בהדרת כל אותו היום. ומי שזוכה להכין את עצמו להנחת מאור הנשמה ולהתאזן בה אין קץ למעלתו. והאור הזה מאיר בו כל השנה כולה באותה הדרת הקדוש וההופעה הגלויה שמתגלה אז.

הרב תלם דיכנר א 2

על כן יתאמץ כל אחד ואחד בכל אופן וחוקק להכין את עצמו לקראת היום הזה. לקבל כל ההשגות העליונות והאורות הנפלאים שמוטיעים ומתגלים בו בלילה ובו ביום. להתאזן בהם ולהתקדש בקדושה העליונה הנפלאה הזו. ואשרי אשרי למי שפונה לבבו להכין עצמו ללילה וליום המקודשים האלה.

וכל אחד מאתנו נבחן בלילה ההוא ובימים ההם. יש מבחינים לאדם שבהם הוא ניכר עד מה הוא עלול לרדת. אלה הם מבחינים של שעות חולשה ורפיון. אבל יש מבחינים לאדם שבהם הוא ניכר עד היכן הוא עשוי לעלות ולהתרומם. אלה הם מבחינים של שעות גדולות ופעולות נעלות. ומי שלא טרח והעשיר רוחו בערב השעה הגדולה, מה פלא אם אין לו בבוא השעה כוחות לעליה. אם אין לו כנפיים לפרוש אותן כאשר ירצה. מכאן חשיבותה של הכנה טובה לקראת השעה הגדולה. ובלילה ההוא ובימים ההם, אם באנו מוכנים יפה לקראתם, ניתנת לנו הזדמנות מצוינת לחלץ את עצמיתנו מכל מסגרת מלאכותית מעיקה ומכוצת שנכנסנו לתוכה מחמת שכוח יחוסינו הרחוקי, ובלחץ גורמים שוטפים. ניתנת לנו האפשרות להתעלות ולהתרומם לפסגות נפשיות שבהן מתגלה מהותנו המקורית בחופש גמור. בחירות מלאה.

מ ה באר א 225

והוא קולט מלבד פקודת הנה, השער כמדרגותיו כפי מדרגת קדושת הימים, יש עוד ענינים פרטיים. מיוחדים לכל זמן ומצבים אלה כפי ענינו: ולרש כלם הוא סדר ששדרה החכמה העליונה, שקל חקן שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהומים, בשבב תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, ותקדש חולדת החקן ההוא במי שקבלו. והנה על פי זה נבספגו בנת הנפשה, ככל הענינים שצטרפו, לזכר יציאת מצרים: כי ברדת החקן ההוא חקן גדול מאד שנתקנו בו, וכמו שזכרנו למעלה, הקבע שבשבב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור שהאיר אז. ותקדש בנו חולדת אותו חקן, ועל כן נתקבעו באותם הענינים קלים.

2 ק"ס א 160

כל חג מייצג מאורע היסטורי ומציירו לדורות במחשבת העם והרגשותו. התורה היא שקובעת את דמות החג ומשרטטת קווים ותגים שבו, כדי שיוכל לשמש אספקלריה נאמנה למהות החג הנעוצה במאורע ההיסטורי ההוא. ומכאן שאין החג רק בחינת ציון לזכר המאורע, אלא החיאת המאורע עצמו. ושמחת החג היא שמחת בראשית של זה המאורע, עצמו. כי אילו היה החג רק ציון לזכר המאורע, היה צריך רק להזכיר את המאורע באיזה אופן שהוא, ואפילו בחינת דומה לדומה וסימן כלשהו. ושמחת-החג לא היתה צריכה להיות דווקא במסגרת מסוימת וצורה קבועה. שמחת-החג לא היתה חייבת להיות שמחת-המאורע, אלא די היה לה שהיא באה מחמתו, וכיון שכבר באה הרי היא ברשות עצמה לגמרי ככל סתם-שמחה שאין בה אלא שמחה בלבד. ברם עכשיו שהחג הוא החיאת המאורע עצמו, הרי שהמאורע כולו כמות שאירע בשעתו צריך להיות כולו ניצוק לתוך החג ולהאיר מתוכו לנפש האדם החוגג.

מ ה באר א 222

ק"ב. א"ר אבא, הכל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב, וכשיצאו לא יצאו אלא ביום. הגאולה מעברות לחירות בכלל, פועלת בכלל עם שלם שני ענינים: האחד הוא החופש הפנימי שמוגיש כנשנו התרוממות שיצא מכלל שפלות העברות ונעשה כן חורין וארון לעצמו. השני הוא הפעולה הנגלית בעולם, בהיותו עם חפשי חי ופועל. וכישראל עוד יחר שאת לשני אלה, כי החופש הפנימי הוא התחלה לשלמות עצמם, בקדושת המדות בתורה ומצוותי וחכמתה. החופש הגלוי החיצוני, הוא עומד בישראל להיות לאור גויים, כאשר כבר נעשה חלק גדול מזה גם לעת כזאת, ויגמר בתכליתו לעת ירחם ד' את עמו, כי מציון תורה תצא ולתורת ישראל איים ייחלוקי. ע"כ נחלקו הגאולות לשני חלקים: כשנגאלו ישראל ממצרים והגאולה הפנימית, היתה מבערב, שע"ז אין העיקר הידיעה והפרסום של זולתם, כי"א ההרגשה הטובה בחופשתם הפנימית. וכשיצאו לא יצאו אלא ביום, ביד רמה, גלוי לכל יושבי תבל, להורות על פעולתם הגלויה בעולם, להשכיל להיטיב לכל כרואי בעלם להאיר באור ד', כדבר שנאמר "והלכו גוים לאורך, ומלכים לנוגה ורחק".

מ ה באר א 222

ק"ג. על מה נחלקו על שנת החפזון, דר"א ב"ע סבר חפזון דמצרים. כי החופש הפנימי תלוי בביטול העברות, וביטול העברות צריך להיות מצד מצרים, שהם גורמי העברות בהחייקם עצמם לאדונים להם. ובחפזון שלהם והכרתם שאין ראוי שיהיו ישראל עבדים, בזה התחיל ביטול העברות והתנוצץ החופש הפנימי. ורע"ק סבר חפזון דישאל, שמורה על החופש החיצוני, ללכת קוממיות, ולעשות גדולות ונצירות להיטיב בעולם, שע"ז צריך פעולתן של ישראל והכרתם את יתרונם ותעודתם לפעול על זולתם בעולם. ובאשר שלמות תכלית הגאולה אינה סילוק העברות לבד, כי"א החירות בפועל והרחבת החיים בדגלה של תורה בעולם, ע"כ מה שנאמר, הוציאן ד' אלהין ממצרים לילה, מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב, שרק. התחלה נקראת גאולת הערב, לערך התכלית הנשגבה של גמר הגאולה ביד רמה, למען ידעו כל עמי הארץ כי ד' הוא האלהים אלהי ישראל. אמנם נחלקו הגאולות לשתיים, גאולת הערב וגאולת היום, מפני שהיו עתידים לחזור ולהשתעבד. הורה שלא יבא עליהם השיעבוד כי"א להפסיק פעולתם על זולתם, אבל רוממות נפשם ויתרונם העצמי שזכו בה בגאולת הערב דבר זה קיים לעד ולא יסור מהם, "כי לי בני ישראל עבדים". ע"כ חובת סיפור יציאת מצרים העיקרי הוא בלילה. להורות על תוקף ערך גאולת הערב, והפחות דייק "הוציאן ד' אלהין ממצרים לילה".

מ ה באר א 222

(1)

כל סדר הלילה מצה ומרור, ד' כוסות והגדה, נביא זרמים של קודש לכל השנה כולה, לחיות גם בכל השנה כולה חיי קודש בדביקות אמת להשייח, מצות אכילת מצה מרחיקה את האדם מכל מיני התעוררות והתפעלויות אנושיות, תאזה וכל מדה רעה, היא מעמידה אותו על ההרגש היותר נעלה, להרגיש את השייח עמוק עמוק בקרב כליותיו ולבבו, שלא לעשות דבר גדול וקטן נגד רצונו ית"ש, להיות עבד להשם יתברך ולא עבד לעבדים.

הצאת מצות מצה ומרור

(3)

חירותנו וביטול חמץ.

אלה השנים המסמנים לנו את חג הגאולה, חג הפסח, זמן חירותנו, ולדורות מה אנחנו למדים מאלה שני הנושאים הללו התלויים זה בזה? התשובה הצמיח היא, שתנאי הגאולה שנים-שנים: החירות העצמית, חירות הגוף מכל שיעבוד זה, מכל שיעבוד הכופה את צלם אלהים אשר באדם לחיות משועבד לכל כח אשר הוא כראם עלי-ידי חירותו של הנשמה, חירות הרוח מכל מה שהוא מטה אותה ממסילותה הישירה והאיתנה היצוקה במהותו העצמית, — אבל אלה שני סוגי החירות אינם באים, ואין האדם בתור אישיות פרטית ולא העם בתור קיבוץ שלם בעל רוח מיוחד וזכה להם, כראם על-ידי הביעור מכל גבולו את כל דבר המעכב את חירותו, שהוה 10 חמצו, השאר שבעיסה, שהיוקו מצוי ביותר בעת אשר אור של גאולה מתנוצץ עליו.

התלמד אנו צריכים איך לסגל לנו את אותו הרוח הגדול של החירות, אשר רוח עלינו אמנם בתקופות המאירות שלנו, ואשר יצא כברק נוצץ בהופעתה של הגאולה הראשונה, גאולת מצרים, אשר נגלה עלינו מלך-מלכי-המלכים הקדוש 15 בבור-הוא בכבודו הגדול וקרבנו לעבודתו, שהיא חירותנו הגמורה, הריים אותו משפלותה של העבדות הנכריה אשר הוא היא עבודתה.

ההבדל שבין העבד לבר-החורין אינו רק ההבדל מעמדי, מה שבמקרה זה הוא משועבד לאחר וזה הוא בלתי-משועבד. אנו יכולים למצא עבד משכיל שרותו הוא מלא חירות, ולהיפך בבר-חורין שרותו הוא רוח של עבד. החירות הצניעות היא 20 אותו הרוח הנשאה, שהאדם וכן העם בכלל מתרומם על ידה להיות נאמן להעצמיות הפנימית שלו, להתכונה הנפשית של צלם אלהים אשר בקרבנו, ובתכונה כזאת אפשר לו להרגיש את חייו בתור חיים מגמתיים, שהם שוים את ערכם. מה שאין כן בבעל הרוח של העבדות, שלעולם אין תכן חייו והרגשותו מאירים בתוכו הנפשית העצמית, כראם במה שהוא טוב ויפה אצל האחר השולט עליו איזה שליטה 25 שהיא, בין שהיא רשמית בין שהיא מוסרית. — במה שהאחר מוצא שהוא יפה וטוב, ואנחנו לאורה הפנימי של החירות העצמית הזאת, תרות על הלחנות, אל הקרא תרות אלא חירות, נסע ונלך להבליט יותר ויותר את עצמאותנו הרעננה הפנימית, שקנינו ע"י גילוי שכינה. אותה החירות שקנינו ע"י הפלא הגדול היחיד בעולם, שנעשה עמנו בעת שגאלנו ה' יתברך וגאל את אבותינו ממצרים לחירות עולם.

בראו נא, אחים, אל הסדר כולנו, יודע לנו שהגנו בני-מלכים, ועם שהחירות היא גורלו הנצח, לא עבד ישראל ולא יליד-בית ולא יהי לבנו, מאז אשר נשא 30 ברמה, מיום חג חירותנו, את דגל החירות וביעור החמץ, אשר יבאו כמים בקרבנו וכשמן בעצמותינו על-ידי כוח-האיתנים של המפעל הקדוש והנאמן, בקיימנו את דבר-ה' גואל ישראל מעולם ועד עולם, אשר צונו לשמור את המצות. שמרו את החירות ואת ביעור החמץ, והגאלו מהרה גאולה שלמה.

אלה המצוות הן מצוות מצה ומרור

(6)

הלילה הזה הוא לילה של נבואה לכל ישראל וכל אחד ואחד מישראל עולה אז למדרגת צדיק וכל שבעת הרקיעים פתוחים לפניו, ניצוצות של רוח הקודש ונבואה מתנוצצים אצלו והמדרגות הולכות ומפכות בלי הרף, וכל היודע להכיין עצמו לקראת הגדולה של הלילה, הוא פורח ממדרגה-ה למדרגה, אדם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי (שמות י"ט ד').

היינו יחזיקו

(2)

ועם תהינה השאר נראה לפרש כבי' דרכים, הדרך האחד הוא, כרבי רבי אלכסנדר שאמר (בבבא מציעא פ"א הל' ט"ז) דענו לעשות רצונך אלא שאר שבעים מעב, וע"י הדרך פירשנו למעלה פסוק כל שאר וכל רכש לא תקטירו כפר ויקרא עש, וע"י נאמר כאן קודש קרשים כחטאת וכאש, כי ע"י זביחת הקרבן האדם זוכה יצרו ויבוקש והנה אינו ע"כ ע"כ המנהג באה נקיה מן השאר, אמנם כ' הלחם של 5 צירה באו דוקא חמץ כי אלמלא היצהיר לא היו התחומים צריכים אל התורה יותר מן העליונים כי בטענה זו נצח משה המלאכים ואמר כלום יש יצהיר בניכם כ"י (שבת פ"א) ועוד שמציאות היצהיר הברזי וגאלמלא הוא לא בנה האדם בית ולא נשא אשה, ובמקום התורה אין להגיש שמא יסרין ברוך כי התורה הכלי אליו.

אבל התורה היו בו הלח חמץ ומצה כאחד, כי המצה לאות שכבר נבעד בעמל לבו 10 כמ"ש אצל ר' שצריך להודות ויכנע בעמל לבם (נהלים ק"ח) כי הרשעים ברשות לבם כ"י ור"ל רישו פסוק זוכה תודה יכבדני (שם נ"ב) על הנוכה יצרו ומתודה עליו כ"י (שהירץ פ"א) ומשם ראיה שוביחת התורה היינו וביחת היצהיר, ע"כ מביא לאות חלוח מצות וקיות מן השאר אבל מ"ם צריך עדיין אל היצהיר לקיום חמץ ע"כ ה"ו גם חלות חמץ, וה"ו ג' חלות מצה כנגד חלה אחת של חמץ לכלל מציאותו ברובו כי כל אדם ישלש שנתו באורייתא מליחיא במקרא, ומשנה, וחלמה, וחלק וברבי-יחן 15 אל קיום גופו.

הוא רמז להפלת העין ולהרחיק מכל וכל.

ב' יקר - יתרון סניך

(4)

בחג הקודש הזה מרגישים כי הכל בא בשלימות גמורה דק ממתו ית"ש, בלי שום צורך של הוספה מצד האדם, בחמץ יש גם התעוררות עצמית, תוספת החימוץ, אבל מצה היא כמות שהיא בלי שום תוספת מצדה, וכל תוספת הרי היא בכל יראה וכל ימצא.

היה חתום

(5)

קדוש התודעה של אגנת אמת, ביטוי של קדושה, תודעת האמת, תודעה יהודית ישראלית, היא המגלה בביטוי ובידיבור ובסיפור המעשים, את ההכרה ואת ההרגשה של עובדת 'בני בכרי' 5 ישראל".

קדוש דע שאתה קדוש, תביע את עובדת היותך קדוש. התודעה הזאת קובעת במציאות הממשית העובדתית ומגלה את הקדושה הנמצאת בנפנים, בנשמה הנצחית. כל התורה שייכת לעניין הכללי הזה של קדושת ישראל, ומתוך הכלל הזה יש התפרטות בפרטי המצוות, "אשר קידשנו במצוותיו". הקדושה של "קדושים הוי" מתפרטת ומתבטאת, המבדשת שלה היא בקדושה שבמצוותיה. הכל מתגלה במצוות, בקידשנו במצוותיה ובמיתות בפסח, זמן תחולתו.

10 "על כן יש בבחנה ליתן כח חיים פרטיים לכל אחד ואחד מישראל". יש בבחנה של הממשיות של "ויצויאנו ד' אלקינו" ליתן "כח חיים פרטיים", ממקד הכלל, מתוך הכלל, כל אחד ואחד מננו הוא פרט מהכלל, חלק מהכלל, "עד שכל ציור פרטי שבכל נפש יחידה היא מוסיפה בו אור וחיי עולם לה ולדורותיה". כל אחד מננו הוא חלק של הכלל, והוא חזר ובונה אותו. על ידי קיום תורה ומצוות חודשים ובוני ומקיימים את הכלל. "בגן - בודק", "עד שיש ביד כל אחד מישראל ליתן כח-קדושה מצדו אל היום לקדש את היום". היום 15 מקדש לפני שאנו מקדישים אותו, על ידי המעשים של היום, העניין של היום, ההסטוריה של היום, ועם כל זה יש מצוה להקדישו. הוא קדוש, ויש מצוה שאתה תגיד שהוא קדוש, שתזכור שהוא קדוש. הטבע הוא מציאות ועובדה, ועם כל זה יש להקדיש, היום הוא קדוש, קדוש בבציאות, קדוש בהסטוריה, קדוש במונח האלקי, ואנחנו מוסיפים קדושה, מוסיפים ומגלים את הקדושה. "שורש הקידוש הפעלי ביותר, הפרטי, של כל אחד ואחד, נמשך מתוך הקדושה הכלל ישראלית, ועושה את הכלל. מקדש הקדושה היא הקדושה האלקית, מציאות ד', ועם זה יש הכרח 20 בביטוי שלנו, בתכונה, ובתודעה שלנו.

הוא רמז להפלת העין ולהרחיק מכל וכל.

(7)

גילוי שכינה של הלילה הזה שוגה ונבדל מכל מיני גילויים של שכינה שאפשר להתגלות בכל השנה כולה, הגילוי של הלילה הוא גילוי מלא של האהדות הנעלמה, הקביה בכבודו ובעצמו, ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך אני ולא שרף אני ולא השליח, וכן הוא בכל שנה ושנה לכל אחד מישראל לפום דרגא דילי.

היינו יחזיקו